

การพัฒนาางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
(บก.ปปป.) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
The Development of Investigation Procedures for the Anti-Corruption Division
(ACD) the Central Investigation Bureau Royal Thai Police

กฤตกานต์ จิรดาพิพัฒน์^{1*} และ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ²
(Kittakarn Jiradapipat¹ and Nattawat Siriphornwut²)

^{1*} หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร
The Degree of Doctor of Public Administration, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร

² Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: K.jiradapipat@gmail.com

Article history:

Received 20 April 2025

Revised 19 May 2025

Accepted 23 May 2025

SIMILARITY INDEX = 12.33 %

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเกี่ยวกับงานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ 3) ให้ได้แนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนางานสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐจากตำรา บทความ เอกสารวิจัยทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล ประกอบด้วยผู้บริหารกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) ผู้บังคับบัญชาในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวน รวมทั้งเจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงาน ปปท. สำนักงาน ปปช. กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานอัยการ รวมทั้งนักวิชาการ จำนวน 20 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) พนักงานสอบสวนสังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) มีฐานะเป็นข้าราชการมิได้เป็นอิสระในการทำงานแต่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น งานสอบสวนของพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการภายใต้กฎหมาย ระเบียบคำสั่ง และแนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในขณะเดียวกันต้องอยู่ภายใต้การถ่วงดุลของอัยการ 2) การทำงานของพนักงานสอบสวนสังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) มีปัญหาในเรื่องการขาดบุคลากรซึ่งไม่สอดคล้องกับงานที่เพิ่มขึ้น ความไม่เพียงพอของงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานรวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในบางกรณี 3) การพัฒนางานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระบบการบังคับบัญชาควรปฏิรูปเชิงโครงสร้างงานสอบสวนทั้งระบบ การสนับสนุนการปฏิบัติงานควรสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ การพัฒนาและฝึกอบรมอย่างเพียงพอ ปริมาณงานควรมีจำนวนงานต่อคนอย่างเหมาะสม ความเชื่อมั่นในการทำงานควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการทำงาน ความเป็นอิสระในการทำงาน ควรให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจได้อย่างเป็นอิสระ แนวทางการปฏิบัติงานควรมีคณะพนักงานสอบสวนเพื่อถ่วงดุลอำนาจ และป้องกันการแทรกแซง

คำสำคัญ: การพัฒนา การสอบสวน กองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

ABSTRACT

The research aimed to 1) study the work of the Anti-Corruption Division (ACD), Central Investigation Bureau, Royal Thai Police 2) study the problems and obstacles in investigating corruption cases of the Anti-Corruption Division (ACD), Central Investigation Bureau, Royal Thai Police 3) obtain guidelines for improving and developing the work of investigating corruption cases of the Anti-Corruption Division (ACD), Central Investigation Bureau, Royal Thai Police. The research design was qualitative research. by studying documents that related to the development of the investigation work of corruption investigation officers of state officials from textbooks, articles, research documents from both Thailand and abroad, and individuals in-depth interviews consisting of executives of the Anti-Corruption Division (ACD), commanders as heads of investigation officers and investigation officers, including officers from the Office of the National Anti-Corruption Commission (PACC), the Office of the National Anti-Corruption Commission (ONACC), the Department of Special Investigation, the Office of the Attorney General, and academic professors , totaling 20 people.

The research results found that: 1) The Investigators under the Anti-Corruption Division (ACD) are civil servants that not independent in their work but are under the command of the hierarchy; on investigative work of investigators must be carried out under the law, regulations, orders, and relevant court decisions, while being under the checks and balances of the public prosecutor. 2) The work of investigators under the Anti-Corruption Division (ACD) has problems with a lack of personnel that is not consistent with the increased work, inadequate budget and equipment for work, and coordination with other agencies in some case. 3) Guidelines for improving the work of investigating corruption cases of the Anti-Corruption Division (ACD), Central Investigation Bureau, Royal Thai Police. The command system should reform the structure of the investigation work as a whole. Support for the work should support personnel, budget, development and adequate training. The amount of work should be an appropriate amount per person. Confidence in the work should allow the public to participate in inspecting the work. Independence in the work should allow investigators to exercise their discretion independently. The work guidelines should have a team of investigators to balance the power and prevent interference.

Keywords: Development, Investigation, Anti-Corruption and Misconduct Division

1. บทนำ

ปัญหาคอร์ปชั่นถือได้ว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่ด้อยพัฒนา และการคอร์ปชั่นได้กลายมาเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่สุดปัญหาหนึ่งของหลายประเทศ โดยปัญหานี้ยังไม่มีทีท่าว่าจะหมดไป อีกทั้งยังทวีความรุนแรงและซับซ้อน มากขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าหลายประเทศได้ก้าวเข้าสู่ความทันสมัย มีระบบการบริหารราชการสมัยใหม่ มีการลดองค์กรจากองค์กรของรัฐหรือองค์กรอิสระต่าง ๆ อย่างเช่น องค์กรสหประชาชาติธนาคารโลก และภาคประชาชน ที่ต่างเห็นพ้องกันว่าคอร์ปชั่นเป็นปัญหาที่นำไปสู่ความยากจน และเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมีคำนิยามคำว่า คอร์ปชั่น คือการทุจริตโดยใช้หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่ อำนาจและอิทธิพลที่มีอยู่เพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่น การเห็นแก่ญาติพี่น้อง กินสินบน ฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้ระบบอุปถัมภ์และความไม่เป็นธรรมอื่น ๆ ที่ข้าราชการหรือบุคคลใดใช้เป็นเครื่องมือในการลิดรอนความเป็นธรรม (เศรษฐพร หนุช, 2560)

การดำเนินคดีการทุจริตและประพฤตินิชอบซึ่งถือเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่ง ได้มีกฎหมายหลายฉบับกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานรัฐในหลายองค์กร แต่ในส่วนการดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการที่แตกต่างออกไปตามกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน โดยมีคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือคณะกรรมการ ป.ป.ท. เป็นผู้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้มูลความผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และสรุปสำนวนส่งให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542 หรือพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 (ณรงค์ ใจหาญ, 2556) ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามความผิดที่กำหนดในประกฎหมายอาญารวมทั้งกฎหมายพิเศษอื่น ๆ ได้แก่พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 เป็นต้น ได้มีนโยบายในการจัดทำยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามภารกิจรับผิดชอบในการเป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมายที่ประชาชนเชื่อมั่นศรัทธา (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2560)

กองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) เป็นหน่วยงานทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องทั่วราชอาณาจักร ได้แก่ คดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมีมติมอบหมายให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คดีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นต้น ทั้งนี้ หากพิจารณาสถิติการจับกุมคดีทุจริตที่อยู่ในความรับผิดชอบตั้งแต่ปี 2565-2566 ของหน่วยงานสังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีดังนี้ 1) กองกับการ 1 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาคดีทุจริต ในปี 2566 จำนวน 10 ราย 10 คน ในปี 2565 จำนวน 3 ราย 3 คน 2) กองกับการ 2 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาคดีทุจริต ในปี 2566 จำนวน 10 ราย 10 คน ในปี 2565 จำนวน 5 ราย 6 คน 3) กองกับการ 3 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาคดีทุจริต ในปี 2565 จำนวน 3 ราย

3 คน 4) กองกัการ 4 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาคดีทุจริต ในปี 2566 จำนวน 30 ราย 30 คนในปี 2565 จำนวน 10 ราย 10 คน 5) กองกัการ 5 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาคดีทุจริต ในปี 2566 จำนวน 11 ราย 11 คน ในปี 2565 จำนวน 14 ราย 56 คน 6) กองกัการ 6 ได้ดำเนินการจับกุมผู้ต้องหาคดีทุจริต ในปี 2566 จำนวน 24 ราย 24 คนในปี 2565 จำนวน 71 ราย 511 คน (บก ปปป., 2567)

อย่างไรก็ดี แม้ว่ากองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก ปปป.) จะมีผลงานเป็นที่น่าพอใจก็ตาม แต่ก็มิอุปสรรคหลายประการในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ ประการแรก พนักงานสอบสวนขาดหลักประกันเรื่องความเป็นอิสระ ซึ่งมักถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชาและผู้มีอิทธิพลได้ง่าย ในบางครั้งพนักงานสอบสวนมักถูกแทรกแซงในการทำงานจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปคดี เช่น ให้มีการเปลี่ยนพยานหลักฐาน หรืออาจไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น ประการที่สอง งานสอบสวนถูกแทรกแซงจากนโยบายลด เลือกรับคดี ไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายงานอื่นในหลายครั้งที่พนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในบางครั้งมีการเป่าคดีอยู่หลายครั้งเพื่อให้คดีจบเร็วหรือเพื่อให้ไม่มีการรับคดีเป็นต้น การแทรกแซงดังกล่าวทำให้คดีหลายคดีไม่ได้ผ่านกระบวนการยุติธรรมและหากเป็นคดีที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากกระทำความผิดย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ และประการที่สาม การทำงานของพนักงานสอบสวนไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ทั้งด้านบุคลากรงบประมาณ การพัฒนาและฝึกอบรมจึงขาดประสิทธิภาพและขวัญกำลังใจในหลายกรณีที่พนักงานสอบสวนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัวในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย นอกจากนี้ พนักงานสอบสวนยังขาดบุคลากรที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน เช่น ตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานสอบสวนเพื่อให้แบ่งเบาภาระงานบางอย่างที่ไม่ต้องการความเชี่ยวชาญของพนักงานสอบสวนเพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัวมากขึ้น

เนื่องจากผู้เขียนเป็นพนักงานสอบสวนสังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กองบัญชาการสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงมีสนใจที่จะศึกษาการพัฒนางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางให้มีประสิทธิภาพ เพื่อนำผลการศึกษามาใช้ปรับปรุงการพัฒนางานสอบสวนคดีทุจริตให้ประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
3. เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่รัฐ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2566) ในปัจจุบันการทุจริตในระบบราชการเกิดขึ้นในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจำนวนเรื่องที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานต่าง ๆ ถูกร้องเรียนก็มีปริมาณเพิ่มขึ้นมาก โดยจะเห็นได้จากเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ ที่เข้ามาในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น จากสถิติค่ากล่าวหาเรื่องเรียนที่เข้ามาสู่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2565-30 เมษายน 2566) จำนวนทั้งสิ้น 4,894 เรื่อง พิจารณาจากแหล่งที่มาของค่ากล่าวหา พบว่า ค่ากล่าวหาส่วนใหญ่เป็นค่ากล่าวหาที่ร้องเรียนมายังสำนักงาน ป.ป.ช. โดยตรง จำนวน 3,438 เรื่อง (ร้อยละ 70.25) รองลงมาเป็นค่ากล่าวหาจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 646 เรื่อง (ร้อยละ 13.20) และสำนักงาน ป.ป.ท. จำนวน 523 เรื่อง (ร้อยละ 10.69) ตามลำดับ

วัชรภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ (2558) สาเหตุของปัญหาการทุจริตในระบบราชการสามารถจำแนกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้ 1. ด้านเศรษฐกิจและการครองชีพ ได้แก่ ราษฎรบางคนมีการซื้อความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐรายได้ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับรายจ่าย รวมทั้งราษฎรบางคนวิ่งเต้นเพื่อให้ได้ครอบครองทรัพย์สินที่มีจำนวนจำกัด 2. ด้านระบบบริหารราชการ ได้แก่ ผู้บังคับบัญชาบกพร่องไม่กำกับดูแลให้เป็นไปตามระเบียบวินัย ทำให้เกิดการทุจริตและการขาดดุลแห่งอำนาจในการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึงเกิดการทุจริตในวงราชการได้ง่าย รวมทั้งการเกรงใจและเกรงกลัวผู้บังคับบัญชา รวมถึงผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ไม่ศึกษาและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ 3. ด้านสังคม วัฒนธรรมและศีลธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดธรรมประจำใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้ใหญ่ทุจริตแล้วไม่ถูกดำเนินคดีจึงเป็นตัวอย่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐชั้นผู้น้อยทำตาม และสังคมไทยมีการเน้นวัตถุนิยมมากกว่าศีลธรรม ความดีงาม รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้จ่ายฟุ่มเฟือยทางด้านอุปโภคบริโภค จึงต้องดิ้นรนด้วยวิธีการทุจริต 4. ด้านกฎหมายและวิธีพิจารณา ได้แก่ การลงโทษทางวินัยซึ่งมีความยุ่งยากในการหา พยานหลักฐานเพราะมีระเบียบขั้นตอนมากมายในการสอบสวนเพื่อพิสูจน์การทุจริต รวมทั้งต้องมีหลักฐาน อย่างชัดเจนซึ่งยากแก่การพิสูจน์

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

Claus Roxin (2014) หลักการและแนวคิดทฤษฎีของกระบวนวิธีพิจารณาความอาญาเป็น “หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง” (Examination Principle) เป็นการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ “ความผิดหรือบริสุทธิ์” ของบุคคลในการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ และนำไปสู่การใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการกำหนดโทษเพื่อให้ผลกับบุคคลนั้น

คณิต ณ นคร (2561) การพิพากษาลงโทษบุคคลต้องคำนึงถึง “การลงโทษที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น” เป็นหัวใจหรือเป้าหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังนั้น “กระบวนการ” ที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ระบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มี 2 ระบบคือ ระบบไต่สวนกับระบบกล่าวหา กล่าวคือ

1. ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เป็นระบบที่มีมาดั้งเดิมไม่มีการแยก “หน้าที่ สอบสวนฟ้องร้อง” กับ “หน้าที่พิพากษาพิพากษา” ออกจากกัน โดยให้องค์กรเดียวกันทำหน้าที่เป็นผู้ทำหน้าที่ทั้งสอง

ประการ กรณีจึงมีแต่ “ผู้ไต่สวน” และ “ผู้ถูกไต่สวน” เท่านั้น ผู้ถูกกล่าวหาจะตกอยู่ในฐานะเป็น “กรรมในคดี” ดังตัวอย่างเช่นการพิจารณาคดีของเปาปุ่นจีน เป็นต้น

2. ระบบกล่าวหา (Accusatorial System) เป็นระบบที่แยกหน้าที่แยกอำนาจ “สอบสวนฟ้องร้อง” และ อำนาจหน้าที่ “พิจารณาพิพากษา” ออกจากกัน ให้องค์กรที่ต่างหากจากกันคนละองค์กรเป็นผู้ทำหน้าที่ และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาขึ้นเป็น “ประธานในคดี” ระบบกล่าวหาจึงเป็นระบบการพิจารณาคดีสมัยใหม่เพราะสอดคล้องกับมาตรฐานสากลในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (International Covenant on Civil, and Political Rights. (ICCPR)) ภายใต้หลักการต่าง ๆ เช่น หลักนิติธรรม หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of innocent) หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นต้น ปัจจุบันจึงเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย อันสามารถนำไปสู่ “การลงโทษที่เหมาะสมกับบุคคล” (Individualization of Punishment) ได้เป็นอย่างดี

หลักเกณฑ์วิธีพิจารณาความอาญามีความสำคัญและเป็นหลักในการกำหนดทิศทางอันนำไปสู่ระบบพิจารณาคดีอาญาที่ดีซึ่งมีหลักหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ หลักการค้นหาความจริงในเนื้อหา การตรวจสอบค้นหาความจริงเป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อพิสูจน์ความจริงแท้ในวัตถุแห่งคดีอาญาให้ปรากฏให้ได้ ผู้มีหน้าที่ ได้แก่ (คณิต ฒ นคร อ้างถึงใน อิงครัต ตลเจิม, 2563)

1. พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหา โดยไม่ผูกมัดกับคำขอหรือคำร้องของผู้ใดตามหลักการในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 มาตรา 98 และ มาตรา 138 พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหา เพื่อทราบความผิดหรือบริสุทธิ์อย่างสมบูรณ์ในวัตถุแห่งคดีอาญาสองประการ คือ ข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดและข้อเท็จจริงของตัวผู้กระทำความผิด

2. พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหาในการตรวจสอบสำนวนจากพนักงานสอบสวน ค้นหาความจริงแท้ในความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งตามที่เห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม

3. ศาลก็มีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหาเช่นเดียวกัน ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องจนเป็นที่เพียงพอต่อการใช้ดุลพินิจพิพากษาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สรุปการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นกระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริง เริ่มด้วยการที่พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงในเนื้อหา และส่งผลการตรวจสอบให้พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งตามที่เห็นควร

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

รัชชัย ชัยนันท (2564) การสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น มีมากมายหลายประการ เริ่มตั้งแต่การรับแจ้งความร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาว่าตนเองมีอำนาจรับคำร้องทุกข์ทำการสอบสวนหรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้วว่า มีอำนาจรับคำร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวนโดยมิชักช้า และจะต้องทำการสอบสวน ต่อเนื่อง และเป็นธรรมไปจนสรุปสำนวนและส่งให้อัยการพิจารณาตามกฎหมาย ซึ่งขั้นตอนในการปฏิบัติของ พนักงานสอบสวน รัฐธรรมนูญ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายอาญา และระเบียบการตำรวจ เกี่ยวกับคดีได้กำหนดอย่างชัดเจนและเหมาะสม เป้าหมายของการสอบสวนคือการรวบรวมพยานหลักฐานทุก ชนิด เพื่อให้ได้ความจริงที่ถูกต้องที่สุดน่าเชื่อถือที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นการให้หลักประกันแก่ผู้ถูกกล่าวหา และสังคม การสอบสวนของพนักงานสอบสวน จึงมีความสำคัญในการดำเนินการอำนวยความยุติธรรมแก่ ประชาชน

ศรันยา สีมา (2564) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยในปัจจุบันใช้ระบบกล่าวหา อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไว้ โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ต้องหากระทำความผิด ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องทำการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้ปราศจากข้อสงสัยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกระทำความผิดอาญาจริงตามที่ถูกกล่าวหา ทั้งนี้เนื่องจากผลของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจทำให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น ถูกลงโทษจำคุกหรือประหารชีวิต ซึ่งเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาอย่างร้ายแรง การสอบสวนซึ่งกระทำโดยพนักงานสอบสวนในเบื้องต้น จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงและกลับกรองข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ เพื่อพิจารณาว่าข้อกล่าวหาที่มีมูลหรือไม่เพียงใด ก่อนเสนอพนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้ถูกกล่าวหาขึ้นต่อศาลเพื่อพิจารณาคดีต่อไป ในการสอบสวนพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้น การสอบสวนจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่งผลให้การฟ้องคดีและการพิจารณาคดีในชั้นศาลเสียไปได้ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดห้ามไม่ให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยไม่ได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน การสอบสวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงมีผลเท่ากับว่าไม่เคยมีการสอบสวน ทำให้พนักงานอัยการไม่มีอำนาจยื่นฟ้องคดี และหากคดีขึ้นสู่การพิจารณาคดีของศาลแล้ว ศาลต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง การสอบสวนเพื่อการค้นหาข้อเท็จจริงหรือหลักฐานของคดีเพื่อให้ได้ข้อยุติตามความเป็นจริงซึ่งไม่ว่าข้อเท็จจริงหรือหลักฐานนั้นจะเป็นผลดี หรือผลร้ายของผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาก็ตาม พนักงานสอบสวนต้องนำเข้ามาในคดี เพื่อพิสูจน์ความจริงให้ได้ แบ่งออกได้ 6 กรณี คือ 1) การฟังความทุกฝ่าย 2) การตรวจสถานที่เกิดเหตุให้ละเอียด 3) การตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ 4) การนำชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ 5) การจัดให้พยานหรือผู้เสียหายทำการชี้ตัวผู้ต้องหาในทันที และ 6) การใช้วิธีการสืบสวนก่อนการกระทำความผิดเกิดขึ้น

สง่า ดวงอัมพร และ ประดิษฐ์ กล้าณรงค์ (อ้างถึงใน รัชชัย ชัยนันท, 2564) ในการสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนต้องทำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด ซึ่งประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีได้กำหนดหลักทั่วไปว่าด้วยการสอบสวน 1. พนักงานสอบสวนต้องทำใจเป็นกลาง ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม ฉะนั้นการถามควรระวังอย่าให้เป็นการโน้มน้าวให้ผู้ให้ถ้อยคำคล้อยตาม หรือชี้ช่องอย่างใดอย่างหนึ่งในการถาม 2. การสอบสวนต้องกระทำโดยมิชักช้า แม้อกฎหมายจะให้อำนาจโดยให้ร้องขอต่อศาลได้ก็ตาม แต่การสอบสวนที่ล่าช้าจะทำความเดือดร้อนให้แก่คู่กรณีและพยานรวมทั้งอาจทำให้ข้อเท็จจริงผันแปรไป 3. การอ้างเหตุขออำนาจศาล จะขอในเมื่อมีความจำเป็นจริง ๆ แม้ศาล

จะอนุญาตหากภายหลังปรากฏว่า เหตุที่ข้อไม่สมควร ก็ต้องรับผิดชอบทางวินัย 4. ผู้สอบสวนต้องให้ความสะดวกแก่พยานในคดี 5. เป็นหน้าที่ของผู้สอบสวนจะต้องติดตามและทำการสอบสวนให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว 6. ถ้าสำนวนใดส่งไปยังพนักงานอัยการขอให้ฟ้อง พนักงานสอบสวนก็ต้องหมั่นไปติดตามกับพนักงาน อัยการ เพื่อจะได้ทราบว่า มีข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อพนักงานอัยการจะได้สั่งตามสมควรและเพื่อให้เกิดผลดีแก่คดี

สรุปการสอบสวนถือเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยื่นฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ ถ้าหากยังไม่มี การสอบสวนผู้ต้องหาที่ยังฟ้องไม่ได้ และการสอบสวนคดีอาญา ถือเป็นหัวใจของการดำเนินคดีอาญา การสอบสวนจะต้องทำด้วยความบริสุทธิ์เที่ยงธรรม สอดคล้องตามบทบัญญัติกฎหมาย ที่ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหาขึ้น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งหมดจำนวน 20 ท่าน โดยจำแนกออกเป็นดังนี้

- 1) กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) จำนวน 12 ท่าน ประกอบด้วย
 - 1.1) พนักงานสอบสวน สังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) จำนวน 6 ท่าน
 - 1.2) ผู้บังคับบัญชาในฐานะหัวหน้าพนักงานสอบสวน สังกัดกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) จำนวน 4 ท่าน
 - 1.3) ผู้บริหารกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) จำนวน 2 ท่าน
- 2) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสังกัดหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและคอร์รัปชันภาครัฐ จำนวน 6 ท่าน ประกอบด้วย
 - 2.1) ตัวแทนสำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ท. จำนวน 2 ท่าน
 - 2.2) ตัวแทนสำนักงาน ป.ป.ช. จำนวน 2 ท่าน
 - 2.3) ตัวแทนสำนักงานอัยการ จำนวน 2 ท่าน
- 3) กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยอาจารย์ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่รับผิดชอบ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและอาจารย์สอนกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จำนวน 2 ท่าน

3.2 ขอบเขตการศึกษา การพัฒนางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

3.2 เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ซึ่งได้มาจากการศึกษา สังเคราะห์ และการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยเป็นการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีทุจริตของข้าราชการ เช่น นโยบาย มาตรการกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดของการวิจัยและตัวแปรที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับแก้ตามคำแนะนำ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาในการวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

- ส่วนที่ 1 สอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา
- ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับงานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย ถึงกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ ป.ป.ท. สำนักงาน ป.ป.ช. ผู้เชี่ยวชาญในการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กระทรวงยุติธรรม พนักงานอัยการที่รับผิดชอบสำนวนคดีทุจริตคอร์รัปชัน และอาจารย์ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่รับผิดชอบกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อประสานขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth Interview) เป็นการซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์เป็นการถามเจาะลึกเพื่อต้องการได้ข้อมูลที่ อยู่ในตัวผู้ให้สัมภาษณ์อย่างละเอียดถี่ถ้วน การถามนอกจากจะขอให้อธิบายความแล้ว จะต้องถามถึงเหตุผลด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้ความรู้ ที่เป็นความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ประสบการณ์ (Experience) หรือมุมมอง (Viewpoint) รวมทั้งเจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ และความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์

3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ การสังเกตชนิดที่ผู้สังเกตเข้าไปร่วมกับพนักงานสอบสวนท่านอื่นในคดีทุจริตคอร์รัปชันในฐานะพนักงานสอบสวนร่วมในคณะที่มีพนักงานสอบสวนซึ่งให้ข้อมูลเป็นผู้รับผิดชอบสำนวน ทั้งนี้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึกข้อมูล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยกระทำอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ก่อนการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยยึดหลักการตามแนวคิดของ Miles and Huberman (1994) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน (ชาย โปธิสิตา, 2554) คือ

1. การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้อาจจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร บทสรุปที่ได้วิเคราะห์จากการบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ การพัฒนางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางจำนวน 20 ท่าน มาทำการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระเบียบหมวดหมู่ สามารถนำมาใช้ได้สะดวก ตรวจสอบ

ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือได้ง่าย นำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วย่อหรือลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ให้มีขนาดเล็กกลง หรือเฉพาะส่วนที่จะนำไปวิเคราะห์ได้จริง

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) ผู้วิจัยเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน นำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา (Descriptive)

3. การหาข้อสรุปและการตีความ (Conclusion and Interpretation) ผู้วิจัยหาข้อสรุปและตีความจากปรากฏการณ์หรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสามรูปแบบ คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการใช้กระบวนการวิธีที่หลากหลายในการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้นนั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล

2) การตรวจสอบสามเส้าทฤษฎี (Theory Triangulation) โดยตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบด้วย

4. ผลการวิจัย

1. งานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวนมีฐานะเป็นข้าราชการ มิได้เป็นอิสระในการทำงานแต่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น งานสอบสวนของพนักงานสอบสวนต้องดำเนินการภายใต้กฎหมาย ระเบียบคำสั่ง และแนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในขณะเดียวกันต้องอยู่ภายใต้การถ่วงดุลของอัยการ “ดูแลสำนวนการสอบสวน ให้คำแนะนำและความเห็นในการทำสำนวนและให้ความเห็นสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องต่อผู้บังคับบัญชา” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีความผิดที่ผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ “ป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รวมทั้งสนับสนุนการปราบปรามการกระทำที่เป็นการทุจริตภาครัฐขององค์กรภาครัฐอื่น ๆ” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว โดยแสวงหาข้อมูลและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งไต่สวนข้อเท็จจริงเพื่อดำเนินการทางวินัยและคดีกับผู้กระทำผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในภาครัฐเชิงรุกแบบบูรณาการและสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน และยกระดับการดำเนินการทางวินัยเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างรวดเร็ว และบริหารจัดการคดีทุจริตด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ “ขับเคลื่อนธรรมาภิบาล บูรณาการการป้องกันเชิงรุก และปราบปรามการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับการร้องเรียนและกล่าวโทษจากประชาชน” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว

2. ปัญหาและอุปสรรคในการสอบสวนคดีทุจริตคอร์รัปชันของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการทำงานของพนักงานสอบสวน มีปัญหาในเรื่องการขาดบุคลากรซึ่งไม่สอดคล้องกับงานที่เพิ่มขึ้น ความไม่เพียงพอของงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน “ยังขาดบุคลากรที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีการร้องเรียนมากและยัง

ขาดเจ้าหน้าที่ด้านอำนาจการเพื่อทำหน้าที่จัดทำเอกสาร จัดหา เบิกจ่าย ดูแลด้านพัสดุ งานด้านบัญชี รวมทั้งผู้ช่วยพนักงานสอบสวน มีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในบางกรณี “มีอุปสรรคในการประสานงานกับ ปปท. ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ เล็กน้อย ที่มักจะรับเรื่องมาแล้วมักจะมาโยนให้ บก.ปปป. ทำแทนโดยเฉพาะเรื่องการทำสำนวน แต่สำหรับ ปปช. และ ปปป. ไม่มีปัญหาในการประสานงานดังนั้น จึงควรพิจารณาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ ปปท.” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว

3. แนวทางการปรับปรุงพัฒนางานสอบสวนของกองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระบบการบังคับบัญชาควรปฏิรูปเชิงโครงสร้างงานสอบสวนทั้งระบบ “งานสอบสวนที่เป็นงานในสายงานกระบวนการยุติธรรมมากกว่างานป้องกันและปราบปรามอันเป็นงานหลักของตำรวจ ควรจัดตั้งองค์กรใหม่ที่มีความเป็นอิสระคือการปฏิรูปเชิงโครงสร้างงานสอบสวนทั้งระบบ”

การสนับสนุนการปฏิบัติงานควรสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ การพัฒนาและฝึกอบรมอย่างเพียงพอ ปริมาณงานควรมีจำนวนงานต่อคนอย่างเหมาะสม “ความรับผิดชอบพนักงานสอบสวนแต่ละนายในความเป็นจริงแล้ว มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติตั้งไว้มาก เห็นว่าการที่พนักงานสอบสวนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณงาน” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว และอีกท่านกล่าวว่า “สวัสดิการสำหรับพนักงานสอบสวนที่ยังขาดอยู่ เช่น ที่พักอาศัย สถานที่ทำงานไม่สะดวกสบาย คอมพิวเตอร์สำหรับพิมพ์สำนวน การสอบสวน รถยนต์สำหรับออกตรวจสถานที่เกิดเหตุหรือการค้นหาค้นหาติดตามพยานหลักฐาน พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จึงต้องออกค่าใช้จ่ายเองซื้อคอมพิวเตอร์มาใช้ในการส่วนตัว เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการทำสำนวนการสอบสวน ซื้อมีเอง จ่ายเงินให้กลับสายสืบในการทำงาน รวมทั้งซื้อรถยนต์เพื่อใช้ในงานราชการ เมื่อรัฐไม่ให้เงินสนับสนุนดังกล่าว พนักงานสอบสวนต้องใช้เงินต้องทำงาน เมื่อไม่มีเงินเป็นปัจจัย จึงเกิดพฤติกรรมที่เรียกว่า “ตีเมืองขึ้น” ในท้องที่รับผิดชอบ” ความเชื่อมั่นในการทำงานควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการตรวจสอบการทำงาน “การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาที่เป็นข้าราชการ ประชาชนมักไม่ยอมรับ ประชาชนขาดความเชื่อมั่นความศรัทธาต่อกระบวนการสอบสวน” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว ความเป็นอิสระในการทำงาน ควรให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจได้อย่างเป็นอิสระ “การสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจซึ่งไม่มีความเป็นอิสระในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานตามขั้นตอนและกรอบของกฎหมายย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการสอบสวนที่ไม่เป็นไปตามหลักกฎหมาย” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว แนวทางการปฏิบัติงานควรมีคณะพนักงานสอบสวนเพื่อถ่วงดุลอำนาจ และป้องกันการแทรกแซง “หากพบว่ากระทำความผิดและบุคคลดังกล่าวเป็นข้าราชการระดับสูง หรือผู้มีอิทธิพล ก็จะต้องตั้งคณะพนักงานสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ มีมติว่าจะดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้างเพื่อเป็นการป้องกันตัวเอง ทำให้บุคคลภายนอกจะไม่สามารถมากดดันความเห็นในทางคดีของคณะฯ ได้” ผู้ให้ข้อมูลกล่าว

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป และอภิปรายผล

กองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.) เป็นหน่วยงานทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอ

ราคาต่อหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องทั่วราชอาณาจักร ได้แก่ คดีที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและสำนักงานปปท.ได้มีมติมอบหมายให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยจากการศึกษาพบว่า บก.ปปป. มีปัญหาด้านปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคล (Staffing) เป็นปัจจัยการบริหารที่มีความสำคัญที่สุดต่อการบริหารงานสอบสวนอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จำนวนบุคลากรไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการจัดการงบประมาณ (Budgeting) และปัจจัยด้านการอำนวยความสะดวก (Directing) รวมทั้งการประสานงานกับองค์กรปราบปรามการทุจริตอื่น เช่น สำนักงาน ปปท. เป็นต้น ในเรื่องของการโอนความรับผิดชอบในการทำสำนวนคดีอาญาและการขาดความร่วมมือในการเข้ามาเป็นพยานเนื่องจากเป็นผู้รวบรวมข้อเท็จจริงในคดี เป็นต้น แต่หากเป็นเรื่องการร่วมมือกันจับกุมและแถลงผลงานการจับกุมต่อสื่อมวลชนจะมีตัวแทนขององค์กรเหล่านี้ร่วมอยู่ด้วยตามลำดับ โดยมีปัจจัยการบริหารด้านการรายงานผลการปฏิบัติ (Reporting) เพียงด้านเดียวที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันน้อยที่สุด ในส่วนของปัจจัยประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวน พบว่า ทางด้านผู้บังคับบัญชาใน บก.ปปป. ได้ให้ความร่วมมือและให้คำแนะนำในการทำสำนวนด้านความเป็นธรรมของกระบวนการสอบสวน พบว่า ระยะเวลาการดำเนินคดีมีอยู่อย่างตามกฎหมายมีอยู่จำกัด อาจจะทำให้สำนวนคดีอาญาไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ส่งผลต่อความเป็นธรรมได้ ด้านความโปร่งใสของกระบวนการสอบสวน พบว่า เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนเป็นกระบวนการลับไม่ได้เปิดเผยต่อสาธารณชนได้ ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีอาจเกิดความไม่ไว้วางใจในการดำเนินการสอบสวนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชยุตมารยาท (2565) วิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการงานสอบสวน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์/เทคโนโลยีและสารสนเทศ และด้านการบริหารจัดการ

หากพิจารณาในด้านกฎหมายซึ่งเป็นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนสังกัด บก.ปปป. และพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะเห็นได้ว่า ระบบสอบสวนคดีอาญาไทยแบ่งออกเป็นขั้นตอนการสอบสวนของตำรวจ และขั้นตอนการออกคำสั่งฟ้องร้องของอัยการแยกออกจากกันเด็ดขาด โดยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของตำรวจในฐานะพนักงานสอบสวน และพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 บัญญัติเกี่ยวกับการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหากแต่ตัวอย่างคดีความผิดอาญาที่เกิดจากใช้อำนาจสอบสวนของตำรวจ และตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดจากการบริหารงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ผ่านมา บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 แผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ข้อเสนอจากงานวิจัย และความเห็นของนักวิชาการต่างเสนอให้ปฏิรูปและปรับปรุงการดำเนินคดีอาญาชั้นตำรวจสะท้อนให้เห็นว่าระบบสอบสวนคดีอาญาไทยในความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีปัญหาขัดข้องไม่สามารถประสานความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีอาญาได้มีมติเจตนารมณ์ของกฎหมายสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ ผิวทองคำ (2565) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน ได้ข้อสรุปว่าการพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวนให้เหมาะสมกับประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุงพัฒนาด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และด้านการบริหารงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติตำรวจ พ.ศ.2565 ควบคู่กัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐฐิติ จำปาโพธิ์ (2562) ศึกษาเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติประเทศไทย พบว่ามีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาโดยพนักงาน

สอบสวนในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่สำคัญสามประการด้วยกัน ได้แก่ ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับความเชี่ยวชาญในการสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายเฉพาะซึ่งอยู่ในอำนาจของหน่วยงานของรัฐแห่งอื่น นอกเหนือจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประการที่สอง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งข้อกล่าวหาในคดีอาญาที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง และประการที่สาม ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบถ่วงดุลการสอบสวนความผิดในคดีอาญาของพนักงานสอบสวน

5.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยในเชิงนโยบาย

1. การพัฒนางานการสอบสวนด้านการบริหาร บก.ปปป. ในส่วนของบุคลากรโดยเฉพาะพนักงานสอบสวนรวมทั้งบุคคลกรที่เกี่ยวข้องกับงานด้านอำนวยและ ผู้ช่วยพนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีนโยบายเพิ่มบุคลากรด้านนี้ให้สอดคล้องกับปริมาณที่เพิ่มขึ้น

2. การพัฒนางานการสอบสวนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรมีนโยบายพิจารณาเพิ่มงบประมาณให้สอดคล้องกับปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นเรื่องเร่งด่วนของประเทศไทยที่ต้องรีบดำเนินการแก้ไข

3. การพัฒนางานการสอบสวนด้านการสอบสวน สำนักงานสอบสวนคดีอาญา เป็นหน่วยงานธุรการของพนักงานสอบสวน คดีอาญา ต้องมีความเป็นอิสระในการบริหารงานตามที่กฎหมายกำหนด ไม่อยู่ภายใต้การกำกับ ควบคุมดูแลของฝ่ายการเมืองฝ่ายบริหาร ควรมีนโยบาย หรือบทลงโทษสำหรับผู้ที่แทรกแซงการทำงาน

4. การพัฒนางานการสอบสวนด้านคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีอาญา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรมีนโยบายในการกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการให้เป็นไปตามร่างพระราชบัญญัติพนักงานสอบสวนคดีอาญา ซึ่งเป็นองค์กฤษฎีตามกฎหมายย่อมจะเป็นหลักประกันความเป็นธรรม ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงในอาชีพของพนักงานสอบสวนคดีอาญาที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ผู้ที่สนใจควรศึกษาความคิดเห็นของพนักงานสอบสวนสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่สังกัดสถานีตำรวจนครบาลและภูธร ที่มีต่อการพัฒนางานสอบสวนและรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนางานสอบสวนในอนาคต เพื่อให้ได้ความเห็นที่เป็นของพนักงานสอบสวนทั่วประเทศซึ่งจะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างถูกต้อง

2. นักวิจัยควรศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสอบสวนและรูปแบบที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วม เพื่อจะได้มีนโยบายให้ประชาชนเข้าร่วม เพื่อลดช่องว่างความเชื่อถือต่อพนักงานสอบสวน

เอกสารอ้างอิง

- กองบังคับการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ (บก.ปปป.). (2567). **สถิติค่ากล่าวหา ร้องเรียน**. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.cib.go.th/departments/corruption>
- คณิต ฒ นคร. (2561). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. (พิมพ์ครั้งที่ 9, แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ชยุต มารยาทตร์. (2565). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการงานสอบสวนของสถานีตำรวจในสังกัด ตำรวจภูธรจังหวัดปทุมธานี. **วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์**, 8(2), 116–135.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นท์ พับลิชชิ่ง.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2556). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ณัฐวุฒิ จำปาโพธิ์. (2562). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน ในสังกัด สำนักงานตำรวจแห่งชาติประเทศไทย. **วารสารวิชาการเฉลิมกาญจนา**, 6(1), 27–38.
- รัชชัย ชัยนันท. (2564). พนักงานสอบสวนในอุดมคติของประชาชน. **วารสารวิชาการรัตนบุศย์**, 3(1), 46–56.
- วัชรภรณ์ จุ้ยลำเพ็ญ. (2558). **การปฏิรูปเพื่อแก้ไขปัญหาการทุจริต: ภาคส่วนราชการ**. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก https://cdc.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=31187&filename=house2558
- ศรัณยา สีสมา. (2564). **การสอบสวนในคดีอาญา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เศรษฐพร หนูนชู. (2560). **ธรรมาภิบาล : การแก้ปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทย**. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, 8(1), 1–11.
- สันติ ผิวทองคำ. (2565). **การพัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาในบทบาทพนักงานสอบสวน**. คุุชฎินิพนธ์ปริชญาคุุชฎินิพนธ์ิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2566). **เกร็ดความรู้...สู่ทุจริต เรื่อง สถิติการตรวจรับค่ากล่าวหา ปีงบประมาณ พ.ศ.2566 (1 ตุลาคม 2565-30 เมษายน 2566)**. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2021110415414676/20230807114215?>
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2560). **ประกาศ กฎหมาย กฎ ระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- อิงครัต ดลเจิม. (2563). **หลักการแนวคิดทฤษฎีและการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. **วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต**, 2(1), 69–85.
- Roxin, C. (2014). **Strafprozessordnung** [Criminal Procedure Code]. (50th ed), C.H. Beck Verlag.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). **Qualitative data analysis: An expanded sourcebook** (2nd ed.). Sage Publications, Inc.